

Literatura

Fermin Erbiti

«Primo Leviren antzeko kasuak toki guztietan daude»

Fermin Erbitik (Iruñea, 1964) X. Juan Zelaia Saria irabazi zuen iaz *Hiru koaderno txiki* saioarekin (Kepa Larrearen *Itzalak harturik* lanarekin *ex aequo*). Kazetaritzako hainbat esparru –prentsa, irrati eta telebista– landu ditu. 1993tik Nafarroako Comptos Ganberako komunikazio arduraduna da.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Josu Santesteban

“USTEKABEAN HARRAPATU NINDUEN Juan Zelaia Sariak. Azken bi urteetan testuak egin aritu nintzen, lasai, helbururik gabe... Zelaia sariaren deia ikusi nuen prentsan, eta testu horietatik gehienak pixka bat txukundu, antolatu, moldatu eta aurkeztea erabaki nuen. Nahiz saririk ez eman, ezagutuko dira eta agian argitaratuko dute pentsatu nuen” erran digu Fermin Erbitik solasaren abiaburuan.

Zeren ondorioz erditu duzu *Hiru koaderno txiki* saioa?

Testuen abiapuntuak liburuetan aurkitu ditut, baina ez denak. Badaude pelikulak ere, eta kantak edo norbait entzundako esaldi baten segidako gogoetak. Gehienak liburuetatik ateratako esaldiak dira. Hortik tiraka hasi naiz, nire gogoetatxo eskaini asmoz, azken punturik jarri gabe betiere, baina nire ekarpena egiteko asmotan. Liburu gehienak liburutegietan hartu nituen. Horietan ordea ezin nituen azpimarrak egin edo oharrak idatzi, itzuli behar baintuen. Liburuan oharrak hartu zalea naiz. Orduan, oharrak hartzeko hiru koaderno txiki inguratu nituen. Hiruak betetzearan “agian fundamentuzko zerbait atera daiteke horietatik, hasi lanean” esan nion nire buruari.

Liburutegietara joateko joera duzu, jendeak ere ba al dauka ohiturarik zure inguruan?

Liburutegi nagusia hementxe zegoen, Comptos etxearen ondoan; San Frantzisko plazan. Niretzat primeran. Iruñeko Mendebaldera eraman dute orain gutxi, beste pun-

“Hiru koaderno txikin dauden testuen abiapuntuak liburuetan aurkitu ditut, baina ez denak, badaude ere pelikulak, kantak edo norbait entzundako esaldien segidako gogoetak”.

tara... Nik liburutegia betidanik erabili izan dut, asko. Esango nuke jendeak erabiltzen duela, eta gauza txukunak daudela, beste gauza bat da nola zaintzen dituzten liburutegiak. Nik liburuzain on batzuk ezagutzen

ditut, besterik da politikariek ere zenbateraino hartzen duten kontuan liburutegia. Azken finean, inbertsio horrek ez du boto askorik ematen, ezta?

“Txunditzen gaituzten ideiez beterik daude liburuak” esana duzu inoiz.

Liburuak aukera ematen dizu jende interesgarri asko ezagutzeko. Esaterako, Primo Leviren liburuak irakurri eta gero zera pentsatu nuen: Iruñean –eta Nafarroan oro har– haren moduko idazleak izanen ditugu, ez beharbada haren kalitatearen mailakoak –naziei buruzko istorioen mailakoak–, baina 1936ko gerran Nafarroan zer gertatu eta idatzi zen interesgarria da oso. Irabazleen eta galtzaileen kontuak... Gerran batzuk liburu zaleak ziren, irabazleen artean ere bai. Falangista batzuk kultura maila altukoak ziren, eta badaude haien lekukotasun interesgarriak. Kontrakora joan gaitezke, eta galtzaileek zer esan zuten ezagutu.

Badago zer arakatua, alegia.

Bai. Batzuek gauza batzuk ahaztu nahi dituzte egun... Esaterako hor daude Rodeznoko Kondea edota Galo Viergeren [*Los culpables*; Pamiela] bizitzak, zinez interesgarriak dira. Viergek kontatutako honek hunkitu ninduen: Aste Santuko ostiralean prozesioa gelditzen da San Anton karrikan; birjina bertan zegoen, *La dolorosa*. Gelditzen da, eta emakume erdi erotu batek beste bati esaten dio “zuk negar egiten duzu seme bat hil dizutelako, bada niri bost seme hil dizkirate”. Jendea belauniko zegoen. Izugarria. Alegia, sufrimendua izan zela esan digute, baina alde bakoitzak nola kontatu duen, edo irabazleek nola islatu duten. Ze, gauza bera zen, baina bakoitzak bere modura kontatzen du. Hori ezagutzea oso inportantea da. Garcia Serranoren kasua ere

hor dago: iruindarra, bere semeak liburu interesgarria egin zuen, sari bat eman zioten *La gran esperanza* liburuarengatik. Primo Leviren liburuaren eskizari ezagutu nituen idazle hauek. Alegia, Primo Leviren antzekoak toki guztietan daude.

Prentsarekin kritikoa zara. Espainian kazetari oro-jakile asko al dago?

Kapuscinskiren pasartea aipatzen dut horren harian: “Kazetari onak pertsona umilak dira, bestea errespetatu eta jarrera hori erakusten dutenak...”. Alegia, irratia edo telebista piztu eta –prentsan ere– enpatia galduta dago, eta batez ere espainiar komunikabideetan. Ni harrিতa nago. Fakultatean garai batean esaten ziguten “Espainian ez dago prentsa horirik, egunkari guztiak kalitatezkoak dira. Britainia Handian adibidez egunkari batzuk ez dira serioak...”. Baina, hemen ona omen den horren barruan, zer ez ote dago, ezta? Hedabideetako tonua batez ere mezua da askotan.

“Iruñean denok elkar ezagutzen dugu baina ez dugu elkar maite, ez dago gehienok batuko gaituen zerbait”

«Kazetaritzan edukiak alboan utzi dira»

Kazetaria zara ofizioz, komunikazioaren arloan diharduzu egun. Irratian aritu zinen iraganean...

Aurren-aurreneko saioa Radio Nacionalen egin nuen (irribarre egin du). Bi orduko saioa egiten genuen egunero euskaraz. Harrigarria zen orduan, baita gaurtik begiratura ere. Halere, *Navarra Hoy* egunkarian hasi nintzen kazetaritzan. Gustura aritu nintzen, eta ondoren *Telenavarran* ere bai. Ni naiz, Iruñean, Espainiako TVEn saio bat euskaraz egin duen bakarra teknikari guztiak erdaldunak izanda (irri egin du). Bestalde, geroago, Euskadi Irratian hiru astetan behin *Sormenari lebio* literatur-saioa egin genuen Jon Alonso eta biok. Euskalerria Irratian jardun dut eta Euskadi Irratian kolaboratzen segitzen dut. Irratia gustuko hedabidea daukat, bai.

Nola ikusten duzu komunikazioaren esparrua. Zerk libra gaitzake (in)komunikaziotik?

Luze litzateke taxuz horretaz aritzea. Nire ustez azkeneko urteotan teknologiararen aldeko apustua egin da, eta ondo dago, denok dakigu hori garrantzitsua dela. Pentsa, gu idazmakina eskuetan hartuta joaten ginen fakultatera, baita *Navarra Hoy* egunkarira ere. 1986az ari naiz, ez da aspaldiko kontua ere. Hau da, komunikazioaren esparrua asko aldatu da urte gutxitan. Azken urteetako iraultza teknologikoari esker kazetaritza ona egiteko aukerak ditugu, beste kontu bat da, edukiak nola lantzen diren. Edukiak, neurri batean, alboan utzi dira. Eta halaber, penagarria da kazetarien lan egoera, lotsagarria. Bestalde, prentsaurrekoetan maila handiko kazetaririk ez da ikusten, eta hori tristea da. Gure kazetariaren isla da hori, kazetaritza egiteko esperientzia pixka bat duen jendea behar baita, eta oroimena ere bai.

“Monterrosok ez du idazten, zuzentzen du”. Oscar Wildek koma kendu du goizean testutik eta arratsaldean ipini berriz. Zein da zure esperientzia idaztean?

(Irri egin du) Bada, testua behin eta berriro hartzea eta ekitea. Niri asko gertatzen zait hori. Prentsan ari nintzenean, egunkarian komekin eta besteekin denbora piloa ematen nuen. Biharamunean testua berrirakurri eta “zergatik kendu nuen koma hori?” pentsatzen nuen. Hamaika buelta emanda ere, hau kendu eta hori aldatuta ere, hala gertatzen da. Idazte prozesua ez da inoiz amaitzen, inprimitutakoa an beti aurkitzen duzu akatsen bat edo beste.

Aldartearen arabera ere ezberdin idazten da...

Idaztea bera da borroka. Batzuetan uste duzu gauza biribila idatzi duzula, baina beti aurkituko diozu zerbait, beti. Horregatik Monte-

rrosorena asko gustatu zitzaidan, baita Wilderena ere.

Ironia puntua ere badauka zure saio honek.

Ironia oso garrantzitsua da bizitzan eta literaturan ere bai, noski. Borgesek zioenez, garrantzitsua da bizitza ironiaz hartzea edo egoeretatik aldentzea, zure burutik aldentzea. Alegia, nik alde egin behar dut Ferminengandik, Fermin hori ikusteko. Hori egitea inportantea da, gauzak edota gertaerak ez direla guk uste dugun bezain larriak erakusten dizulako, ez direla horrenbesterako.

Pablo Antoñana izan duzu gogoan, besteak beste. Gehiago merezi izan zuen...

Pablo Antoñanaz zer esan. Nafarroan izan den idazle handienetakoa da, ongi frogatu du hori. Antoñanak oso ondo ezagutzen zuen Nafarroa, asko sufritu zuen. Bakarka ibiliz gero zein gogorra den bidea, ezta? Miguel Sanchez-Ostizek karrikaratutako azken liburuan –Nafarroaren egoeraz– hori esaten du. Hau da Iruñean denok elkar ezagutzen dugu baina ez dugu elkar maite, ez dago gehienok batuko gaituen zerbait. Antoñanak intolerantziak asko idatzi zuen. Badakizu koadrilaren babespean zein goxo bizi garen, eta Antoñana ez zen horrelakoa, oso kritikoa zen, eta literatura maila handikoa, eta hemen ez zitzaion merezi zuen kasu egin. Beno, Vianako Printzea Saria eman zion Nafarroako Gobernuak. Harrigarria, bere ibilbidea ezagututa.

“Elkarrizketatu eta elkarrizketagilearen adimen mailaz” idatzi duzu *Hiru koarderno txikin*, Salvador Panikerren *Cuaderno Amarillo* hizpide kasurako...

Oso interesgarria da besteek nola ikusten gaituzten ezagutzea. Duela gutxi bidali didate kritika bat, filosofo batek egina, nik ezagutu ez nituen gauzak ikusi zituen berak nire testuetan.

Bere liburua ezagutzen ez zuen euskal idazlearen pasadizoa ere ekarri duzu. Gure munduko marka mundiala.

Bai. Institutuko irakasleak ikasleei euskal idazle baten liburuaz pare bat folio idazteko eskatu zien. Mutiko batek –hamazazpi urtekoa– idazlea auzokoa zuenez, etxera joan zitzaion bisitan. Liburuaren gakoak egilearen eskutik idatzi eta lana irakasleari aurkeztu zion. Irakasleak esaten dio ikasleari: “Bost jarri dizut, eta oso eskuzabala izan naiz, ez dituzulako liburuaren gako nagusiak ulertu”. ■

argia.com Ez dira hemen bukatzen Fermin Erbitik kontatu dizkigunak. Webgunean daukaguz elkarrizketaren bertsio luzea.